

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

визначення злочинності та караності діяння залежить від кримінально-правової політики у державі. кримінально-правова політика – це самостійний напрям внутрішньої правової політики держави, відповідно до якого на підставі загальної теорії протидії злочинності розробляються стратегія і тактика, формулюються основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правового впливу на злочинність, засоби його досягнення. Перед кримінально-правовою політикою держави стоять завдання чіткого визначення доцільності підстав та меж кримінальної відповідальності особи, системи та порядку призначення покарання, оскільки від цього залежить визначення основних параметрів правової політики у сфері протидії злочинності в цілому.

останнім часом в Україні помітною тенденцією кримінально-правової політики є гуманізація кримінальної відповідальності в цілому. кримінально-правова політика держави поширюється не тільки на кримінальне право, а й кримінально-процесуальне, кримінально-виконавче законодавство, закони про прокуратуру, адвокатуру, оперативно-розшукову діяльність, міліцію, судоустрій тощо. в Україні всі ці нормативні акти приводяться у відповідність з новими реаліями життя. і направленість змін в основному одна – гуманізація..

отже, в кримінальному праві гуманізація передбачає пом'якшення покарань за вчинення певних злочинів або заміна покарань на такі, що не пов'язані з позбавленням волі. для глибинного розуміння процесу гуманізації в кримінально-правовій політиці нашої держави необхідно дослідити значення слова «гуманізм». Більшість науковців підтримують таке визначення, що гуманізмом є визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток. у вітчизняній літературі дію принципу гуманізму, як правило, спрямовують на винну особу. Гуманізм – поняття всеохоплююче. він, з одного боку, спрямований на потерпілого та суспільство, з

іншого – на винного. однак у більшості випадків вчені, сформулювавши принцип гуманізму, традиційно пов'язують його саме із забезпеченням інтересів винного.

Гуманізація в своєму понятті включає два елементи: гуманність та справедливість. Гуманність виражається в визнанні цінності людини, зокрема в забороні застосовувати такі покарання які принижують честь та гідність людини, а справедливість, в свою чергу, означає що кримінальне покарання або інший захід кримінально-правового впливу, застосовувані до злочинця, повинні відповідати ступеню суспільної небезпеки злочину, а також особі злочинця. Головною вимогою гуманізації є забезпечення кримінальним законодавством прав, свобод та законних інтересів людини. кримінальна юстиція повинна мати за мету охорону суспільства від особи, яка вчинила злочин, й одночасне позитивне включення її в систему суспільних відносин.

визначаючи поняття гуманізму у кримінальному праві, слід обов'язково вказати на те, що обраний захід кримінально-правового впливу повинен бути справедливим. інакше без досягнення справедливості не можна досягти ні гуманізму, ні попередження вчинення злочинів, оскільки тоді йтиметься вже не про гуманізм, а про відсутність карального значення покарання.

кримінальний кодекс України, прийнятий в 2001 р. в обстановці, яка характеризувалася швидкими темпами зростання злочинності, виявився внутрішньо суперечливим нормативно-правовим актом. З одного боку, в ньому знайшли відображення деякі гуманістичні цінності, які за початковим задумом законодавця повинні були визначати його зміст. із іншої – зростаюча злочинність стимулювала зростання каральної складової кодексу. Згодом кк України доповнювався декілька десятків разів. в основному це були зміни, спрямовані на введення нових складів злочинів та посилення відповідальності за існуючі. виняток становлять зміни, внесені у кк України 15 квітня 2008 р. Законом «Про внесення змін до кримінального та кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» та Законом від 15 листопада 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності».

основними завданням Закону «Про внесення змін до кримінального та кримінально-процесуального кодексів України

щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 року є більш ефективна реалізація державної кримінальної та кримінально-правової політики, забезпечення приведення стану кримінального судочинства та застосування кримінальних санкцій у відповідність до міжнародних стандартів.

Закон передбачає застосування зворотної дії кримінального закону в часі, не тільки якщо ним скасовується або пом'якшується кримінальна відповідальність, але і в тому разі, якщо він будь-яким чином поліпшує становище особи. Пропонується запровадити чіткий принцип призначення покарання, згідно якого більш суворий вид покарання, з числа передбачених за вчинений злочин, призначається лише у випадку, якщо менш суворий вид покарання не буде достатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових злочинів.

Закон від 15 листопада 2011 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» вносить, можна сказати, революційні зміни в законодавство, що регулює відповідальність за господарські злочини.

Проте це все напрацювання законодавчої гілки влади в сфері кримінально-правової політики щодо гуманізації кримінальної відповідальності. але ще в цю сферу великий внесок робить такий недержавний самоврядний інститут як адвокатура. діяльність цього інституту на гуманізацію кримінальної відповідальності здійснюється шляхом дотримання принципу гуманізму. так як принцип гуманізму пов'язують в основному із забезпеченням інтересів винного, тому зусилля адвоката спрямовані на мінімізацію покарання свого підзахисного. одне з найважливіших завдань адвоката добитися пом'якшення покарання. тому, думаю, варто вважати діяльність адвокатури ще одним напрямком, спрямованим на гуманізацію кримінальної відповідальності, але в масштабі захисту і відстоювання прав та законних інтересів окремо особи.

в нинішній час у світі і в Україні кримінально-правова жорстокість не є обґрунтованою, у зв'язку з цим відбувається гуманізація кримінально-правової сфери діяльності держави. Гуманізація кримінальної відповідальності здійснюється на двох рівнях: державному і індивідуальному. На державному – шляхом прийняття нормативно-правових документів, а на індивідуальному – зокрема через діяльність недержавного інституту адвокатури. Принцип

гуманізму в кримінально-правовій сфері означає, що держава має обирати такий напрям у застосуванні примусових заходів, позбавлень та обмежень, який відповідає інтересам і суспільства в цілому, і окремої особи.